

Välfärdsbarometern 2019

En rapport från SEB, maj 2019

SEB

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	4
Välfärdsindex	5
Svenska folkets välfärdskrav	11
Pensionsåldern blir högre än önskat	12
Jämställda pensioner	17
SEB:s Välfärdsindex	22

Förord

Välfärdsbarometern 2019 kartlägger svenska folkets och våra nordiska grannars syn på välfärden. Det sker under en period när vi upplevt flera år av högkonjunktur och Sveriges samlade Välfärdsindex noterar också den högsta nivån sedan mätningarna inleddes 2011. Men även på det som kan vara toppen av en lång högkonjunktur ligger Sverige fortfarande klart efter övriga Norden.

Två nordiska grannländer, Danmark och Finland, uppvisar tydliga nedgångar i förtroendet för äldreomsorgen och i Danmark även för pensionerna. I båda länderna hålls det parlamentsval våren 2019. I Finland förlorade statsministerns Centerpartiet stort i april. I skrivande stund förbereds opinionsundersökningarna regeringsskifte i Danmark i det val som ska hållas den 5 juni. Möjligen kan man ana välfärds politikens stora politiska betydelse i de nordiska länderna i dessa samband. Fallande förtroende på centrala välfärdsområden förbereder väljarflykt för de partier som bär ansvar.

Årets upplaga av Välfärdsbarometern granskar också svenska folkets önskemål och förväntningar när det gäller pensionsålder. Här kan vi konstatera att det finns betydande gap – inte bara mellan vad man önskar sig och vad man tror ska hända, utan även mellan hur länge människor vill arbeta och hur länge det reformerade pensionssystemet säger att de bör arbeta. Man kan ana att diskussionen om pensionsåldrar i Sverige bara börjat.

När det gäller beslutsprocessen om för att förlänga arbetslivet ligger Danmark före Sverige. Pensionsåldern har i Danmark indexerats så att den ska höjas med stigande livslängd. Förändringen innebär att pensionsåldern ska höjas från 65 till 67 år. Möjligen har de genomförda förändringarna, och debatten om dem, bidragit till det skarpa fall i det danska förtroende för pensionssystemet som noteras i Välfärdsbarometern. Om den svenska opinionen går samma väg när motsvarande förändringar beslutas här, återstår att se.

Välfärdsbarometern 2019 kartlägger också uppfattningar om skillnaderna mellan mäns och kvinnors pensioner. Kartläggningen visar att svenska folket i stor utsträckning tycker att detta är ett statligt ansvar och att pensionskillnaderna mellan könen ska lösas med lagstiftning. Det visar sig också att det finns farhågor om att den planerade utvidgningen av föräldradigheten, genom den så kallade familjeveckan, kommer att vara negativ för kvinnornas ekonomiska situation i relation till männens.

Samtalet om välfärdens kvalitet, förväntningar och prioriteringar är viktigt för att Sverige ska utvecklas och förbättras som välfärdsnation. Det är ett samtal som SEB och Välfärdsbarometern 2019 vill bidra till.

Jens Magnusson
Privatekonom, SEB

Sammanfattning

- Välfärdsindex stiger i Sverige för femte året i rad, till aningen över 52, att jämföra med fjolårets knappa 52.
- Sverige ligger fortsatt klart efter övriga nordiska länder. Norge ligger kvar på Välfärdsindex 60 och återtar därmed platsen som landet med högst notering i Norden. I Finland sjunker Välfärdsindex för andra året i rad till 58. Välfärdsindex i Danmark gör ett tydligt hopp nedåt till 58.
- Uppfattningarna om skolan och barnomsorgens kvalitet, Skolindex, stiger i Sverige och faller i Finland, i linje med hur länderna utvecklas i de internationella undersökningarna av prestationerna i skolan, Pisa och Timss.
- Sverige noterar åter högst Föräldrindex i Norden. Det resultatet uppmäts efter att barnbidraget höjdes i mars 2018.
- I Danmark har pensionsåldern reformerats så att den ska öka med stigande livslängd. Förändringen innebär att pensionsåldern ska höjas från 65 till 67 år. Möjligen har genomförda förändringar, och debatten om dem, bidragit till det skarpa fall i Pensionsindex som noteras i Danmark 2019.
- I både Danmark och Finland noteras tydliga fall i förtroendet för äldreomsorgen. Under det gångna året har en rad av fall med brister i äldreomsorgen uppmärksamats mycket i Finland. I den danska debatten inför valet till folketinget går de ledande partierna till val med löften om värdigare äldreomsorg med bättre mat och mindre ensamhet.
- Svenskarna vill i snitt gå i pension vid 63,8 års ålder. Den förväntade pensionsåldern är högre, 66,9 år. Den politiska överenskommelsen om höjd pensionsålder innebär att svenskarna måste gå i pension senare än vad de i snitt vill.
- Flest uppger att deltidsarbete är orsaken till att kvinnor har lägre pension, men var femte kvinna uppger att kvinnors större uttag av föräldraledighet är det främsta skälet till kvinnors lägre pensioner.
- På frågan om vad som är bästa sättet att minska skillnader i pensionsnivåer mellan kvinnor och män anger drygt fyra av tio lagstiftning som minskar löneskillnaderna.
- På frågan om vem som har huvudansvaret för att jämna ut pensionerna mellan män och kvinnor svarar nästan sex av tio att det vilar på staten. Knappt var femte menar att huvudansvaret vilar på individen själv och var sjätte tycker det är arbetsgivaren som har huvudansvaret.
- En tredjedel av den svenska allmänheten uppger att utvidgad föräldraledighet genom den så kallade familjeveckan kommer att vara negativ för kvinnors ekonomiska situation i relation till männens. En fjärdedel tror att den kommer att ha positiva effekter på den ekonomiska jämställdheten.

Om SEB:s Välfärdsindex

Syftet med SEB:s Välfärdsindex är att med en siffra fånga attityderna kring de mest centrala delarna i vårt välfärdssystem.

SEB:s Välfärdsindex bygger på tolv olika frågor om tilltron till välfärdstjänster och trygghetssystem. Det är Demoskop som har gjort undersökningen och den bygger på 1 000 genomförda telefonintervjuer i Sverige och 500 telefonintervjuer vardera i Danmark, Finland respektive Norge. Frågorna fångar om den svarande känner sig trygg med att få tandvård, sjukvård, utbildning samt barn- och äldreomsorg av hög kvalitet. Frågorna om socialförsäkringarna och andra transfereringar tar reda på om den svarande känner sig trygg med att få det ekonomiska stöd hon eller han behöver vid arbetslöshet, föräldraledighet, pensionering eller sjukdom.

Intervjupersonerna har fått gradera sin attityd på skalan ett till tio, där tio innebär att vården upplevs hålla mycket hög kvalitet eller att pensionen är tillräckligt hög. Slutligen vägs resultaten av alla frågor samman till ett index, som kan variera mellan 0 och 100.

Svaren i undersökningen är subjektiva omdömen och öppnar för tolkningar. Svaren speglar hur människor upplever de olika delarna av välfärden, inte på vilken objektiv nivå välfärden är. Svaren påverkas alltså av hur debatten förs och av hur förväntningarna är i de olika länderna.

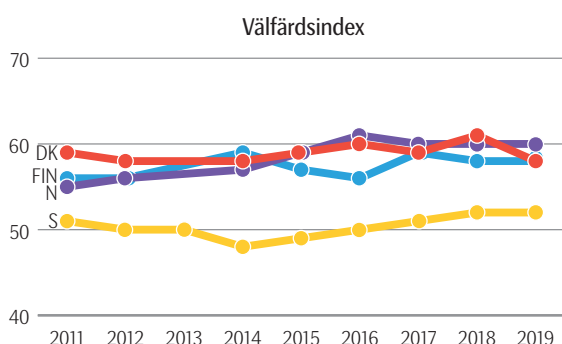
Norge åter i nordisk välfärdstopp

Välfärdsindex stiger i Sverige för femte året i rad, om än i små steg och på en klart lägre nivå än i övriga Norden. Den enda gren i de nordiska välfärdsindexen där Sverige kommer först är Föräldraindex, där Sverige 2019 noterar ny rekordnivå. Årets svenska samlade Välfärdsindex är aningen över 52, att jämföra med fjolårets knappa 52.

I Finland sjunker allmänhetens omdöme om välfärden för andra året i rad. Ett klart fallande förtroende för äldreomsorgen bidrar till att vårt östra grannland noterar Välfärdsindex på knappt 58.

Välfärdsindex i Danmark gör ett tydligt hopp nedåt från drygt 61 till knappt 58 i Välfärdsindex. Särskilt tydliga fall har uppmätts angående de danska pensionerna och Danmarks äldreomsorg.

Norge ligger kvar på Välfärdsindex 60 och återtar därmed platsen som landet med högst notering i Norden. Den norska vårdens kvalitet och tillgänglighet samt tandvården renderar alla höga omdömen.

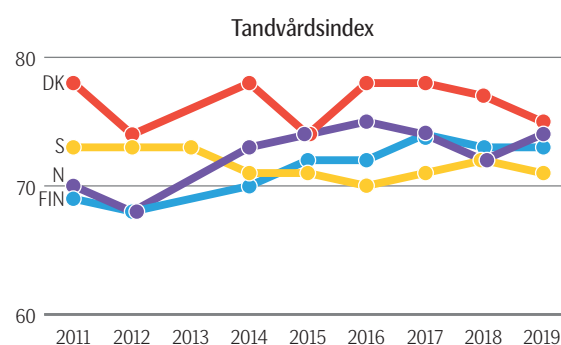

Tandvården i välfärdstopp

Tandvårdsindex fångar om allmänhetens anser att man kan känna sig trygg med att ha tillgång till tandvård av hög kvalitet när man behöver gå till tandläkaren.

År efter år återfinns tandvården i Välfärdsbarometerens topp och även 2019 är tandvården det välfärdsområde som får högsta samlade betyget i Norden. Sverige ligger sist med 71 (-1 jämfört med 2018), trots att tandvården är det område som har högst Välfärdsindex i Sverige.

Allra mest nöjda med tandvården är danskarna, med ett Tandvårdsindex på 75 (-2). Det kan jämföras med Norge 74 (+2), Finland 73 (oförändrat) och Sverige 71 (-1).

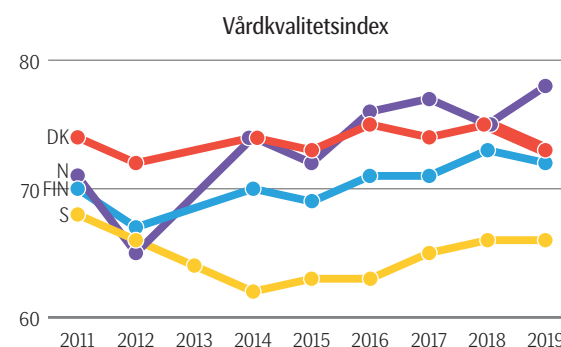
Norsk vårdkvalitet i topp

Vårdkvalitetsindex fångar om allmänhetens känner förtroende för att man får vård med hög kvalitet vid sjukdom eller skada.

Mest nöjda i Norden med vårdens kvalitet är man i Norge, med ett Vårdkvalitetsindex på 78 (+3), vilket också är årets högsta notering av alla välfärdsområden i alla nordiska länder. Norges sjukvård når med denna nivå också det högsta resultat något välfärdsområde i landet noterat sedan mätningarna inleddes 2011.

Danmark uppvisar ett något sjunkande förtroende för vårdens kvalitet 73 (-2). Även i Finland faller förtroendet något, med ett index på 72 (-1).

Vårdkvalitetsindex har stigit något i Sverige de senaste åren, men nu har den trenden brutits när Sverige fortsatt noterar 66 (oförändrat).

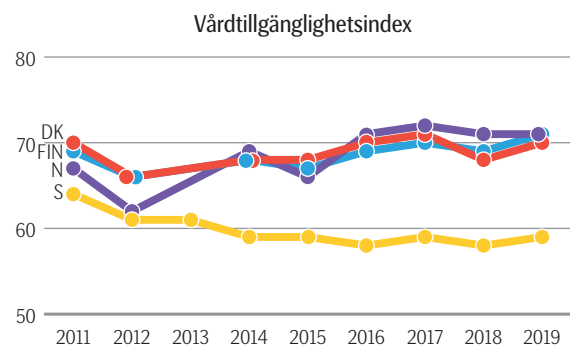
Svensk tillgänglighet ifrågasatt

Vårdtillgänglighetsindex fångar om allmänheten känner förtroende för att man får vård inom rimlig tid vid sjukdom eller skada.

Vårdens tillgänglighet skattas klart lägre än vårdens kvalitet i alla nordiska länder. Men 2019 noterar alla länder utom Norge ett stigande Vårdtillgänglighetsindex.

Finlands stigande index på detta område 71 (+2) tydliggör att den kritiska debatten om vård och omsorg i den finska valrörelsen våren 2019 inte främst handlar om problem med tillgängligheten. Norge noterar 71 (oförändrat), och Danmark 70 (+2).

Sveriges Vårdtillgänglighetsindex ligger fortsatt lågt, klart efter övriga Norden, men stiger något till 59 (+1). Brister i den svenska vårdens tillgänglighet diskuterades i valrörelsen 2018 och Socialdemokraternas eftervalsanalys konstaterade att det finns "ett betydande missnöje med hur framför allt tillgängligheten i sjukvården förändrats de senaste åren". Hela 56 procent anser att vårdens tillgänglighet försämrats, och bara 18 procent anser att den förbättrats, trots nya digitala kontaktvägar som läkartjänster via en applikation i mobiltelefonen. Missnöjet med tillgängligheten är betydligt mindre i Stockholms län än i resten av landet, enligt S-analysen.

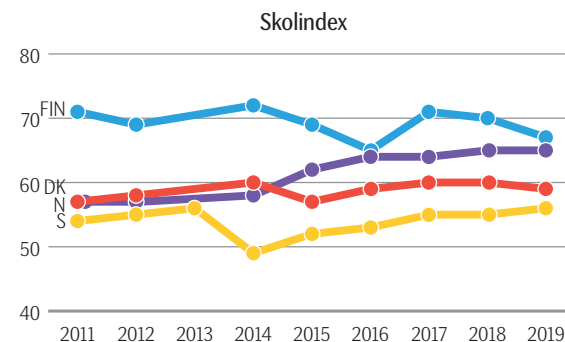

Finsk skola fortsatt före

Skolindex fångar om allmänheten känner förtroende för att skola och barnomsorg håller hög kvalitet.

I debatten om skolan lyfts ofta goda finska resultat fram som en förebild. Finland ligger genomgående högre än Sverige i de internationella undersökningarna av prestationerna i skolan, Pisa och Timss. Det har dock uppmärksammats det senaste året att Finland har noterat fallande resultat och Sverige stigande resultat i både Timss och Pisa: s mätning av kunskapsresultat inom naturvetenskap, matematik och läsning i de senaste undersökningarna.

Den finska allmänhetens värdering ger fortsatt landets skola och barnomsorg nordiskt toppbetyg, om än sjunkande, med Skolindex på 67 (-3). Norges Skolindex är 65 (oförändrat) och Danmark ligger efter med 59 (-1). Sveriges Skolindex har en uppåtgående trend sedan 2014 och når 56 (+1).

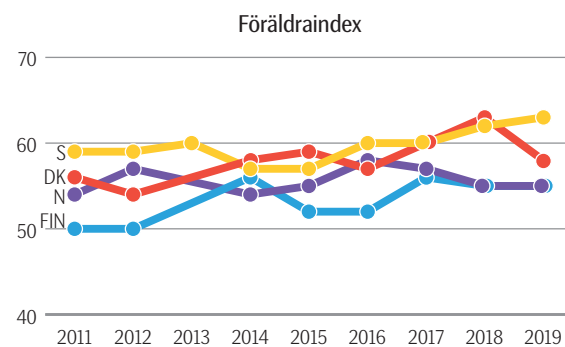

Stöd till föräldrar Sveriges gren

Föräldrindex fångar om allmänheten känner förtroende för att föräldrar till barn kan känna sig trygga med att föräldrapenning och barnbidrag ger dem det ekonomiska stöd de behöver.

Sverige har åter högst Föräldrindex i Norden. Sverige noterar den högsta nivån i mätserien sedan 2011 med 63 (+1). Omdömet om stödet till föräldrar i Danmark faller klart till 58 (-5). Norge och Finland noterar båda åter 55 (oförändrat).

För första gången sedan 2006 så höjdes barnbidraget i Sverige i mars 2018. I det så kallade Januariavtalet har fyra partier ställt sig bakom en utvidgning av föräldraförsäkringen, genom att föräldrapenning ska ges under tre dagar per år till föräldrar till barn upp till 16 år, genom att införandet av den så kallade familjeveckan påbörjas.

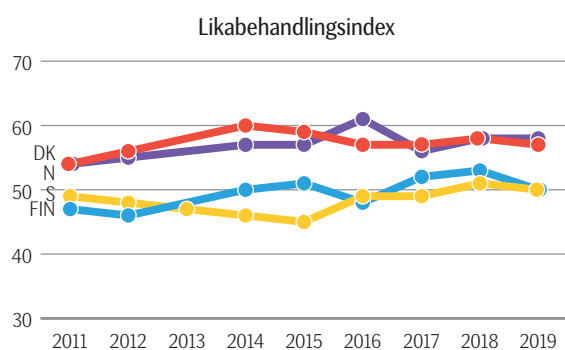

Svagt fallande tilltro till likabehandling

Likabehandlingsindex fångar om allmänheten upplever att alla svenskar, norrmän, finländare och danskar har samma möjligheter att ta del av välfärden i respektive land.

Tilltron till att alla invånare i det egna landet har samma möjligheter att ta del av landets välfärd faller i Finland till 50 (-3), efter att ha stigit de senaste två åren. Förtroendet för likabehandling är relativt lägre i Finland, i relation till andra välfärdsområden, jämfört med övriga Norden. Fallet kan hänga samman med de uppmärksammade problemen i finsk äldreomsorg.

Norge noterar högst Likabehandlingsindex 58 (oförändrat) och Danmark ligger strax efter 57 (-1). Sveriges Likabehandlingsindex faller något, 50 (-1), efter att stigit i tre år.

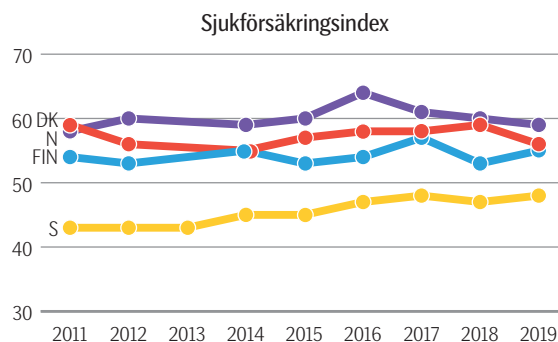
Fortsatt lågt Sjukförsäkringsindex

Sjukförsäkringsindex fångar allmänhetens förtroende för att sjukförsäkringen ger det ekonomiska stöd som behövs om man blir sjuk så att man inte kan arbeta.

När sjuktalen och kostnaderna för sjukpenningen hade börjat stiga 2015 gav den svenska regeringen Försäkringskassan och dess nya generaldirektör i uppdrag att öka kontrollen och strama åt tillämpningen. Åtgärder vidtogs, vilket bidrog till en debatt om sjukförsäkringen, där vissa debattörer hävdade att försäkringen hade blivit för stram. Våren inför valet 2018 avskedades generaldirektören med motiveringen att sjuktalen visserligen hade sänkts men att Försäkringskassan framöver behövde bli bättre på att ge sjuka personer stöd.

Det svenska Sjukförsäkringsindexet 48 (+1) har stabiliserats de senaste åren men på en något högre nivå men ligger fortsatt efter övriga nordiska länder.

Norge noterar Sjukförsäkringsindex 59 (-1), Danmark 56 (-3) och Finland 55 (+2).

Pensionsindex

Pensionsindex fångar om allmänheten känner förtroende för att pensionärer i landet får den nivå på pensionen som de behöver.

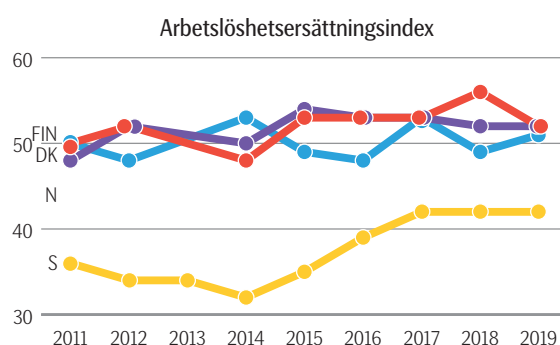
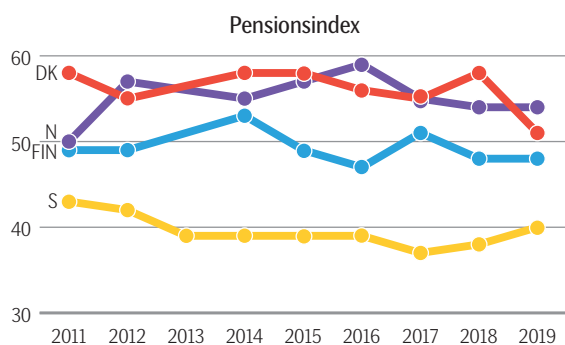
I Sverige har det senaste årets beslutsprocess angående höjda pensionsåldrar inte försämrat förtroendet för pensionssystemet så som det uppmäts i SEB:s Välfärdsindex. Sveriges Pensionsindex är visserligen lågt, men stiger något till 40 (+2). Syftet med de pågående reformerna är också just att säkra pensioner på rimlig nivå, vilket kräver längre arbetsliv och ökat sparande.

I Danmark har en liknande översyn redan resulterat i genomförda reformer. En rad förändringar av pensionssystemet genomfördes under 2018. Dels har drivkrafterna för eget pensions sparande stärkts, dels har pensionsåldern indexerats så att den ska stiga med stigande livslängd. Förändringen innebär att pensionsåldern ska höjas från 65 till 67 år.

I den danska debatten inför valet till folketinget, som ska genomföras den 5 juni, har villkoren för förtidspension diskuterats. Socialdemokraterna, som enligt opinionsundersökningarna i april 2019 troligen får bilda regering, går till val med löften om ett mer generöst system. Möjligen har genomförda förändringar, och debatten om dem, bidragit till det skarpa fall i Pensionsindex som noteras i Danmark 51 (-7). Fallet har inte hindrats av att landets pensionsystem genomgående får höga betyg i internationella kvalitetsjämförelser.

Norge noterar stabilt Pensionsindex 54 (oförändrat) och ligger högst i Norden efter Danmarks fall. Även Finlands Pensionsindex är stabilt, 48 (oförändrat).

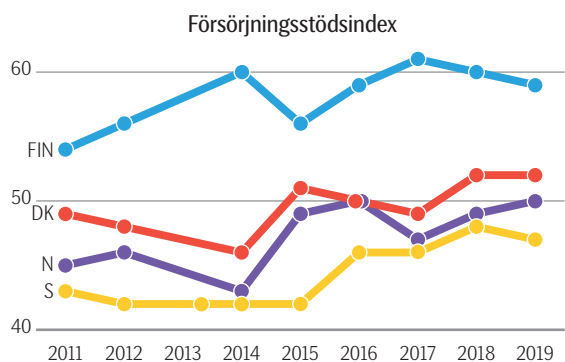

Stabilt Försörjningsstödsindex

Försörjningsstödsindex fångar allmänhetens förtroende för att man kan känna sig trygg med att få försörjningsstöd (socialbidrag) från kommunen om man hamnar i ekonomisk kris och utan inkomst.

Finland ligger fortsatt klart högre än övriga Norden på detta välfärdsområde med index 59 (-1). Danmark noterar 52 (oförändrat), Norge 50 (+1) och Sverige 47 (-1).

Stabiliserad tilltro till A-kassa

Arbetslöshetsersättningsindex fångar allmänhetens förtroende för om man som arbetslös kan känna sig trygg med att få det ekonomiska stöd man behöver.

I Sverige höjdes taket i A-kassan hösten 2015 så att den som har en månadsinkomst på upp till 25 000 kronor får 80 procent av sin inkomst de första 100 ersättningsdagarna. Arbetslöshetsersättningsindex har stabiliserats tio enheter högre än när det var som lägst 2014. 2019 noteras liksom föregående två år indexnivån 42 (oförändrat), vilket dock fortfarande är lägst i Norden. Sveriges A-kasseindex behöver öka med drygt tio indexenheter till för att nå upp till samma nivå som i övriga Norden.

Danmarks Arbetslöshetsersättningsindex återgår i år till nivån från tidigare 52 (-4), efter fjolårets tillfälligt högre nivå. Både Norge 52 (oförändrat) och Finland 51 (+2) noterar nivåer i samma härad som Danmark.

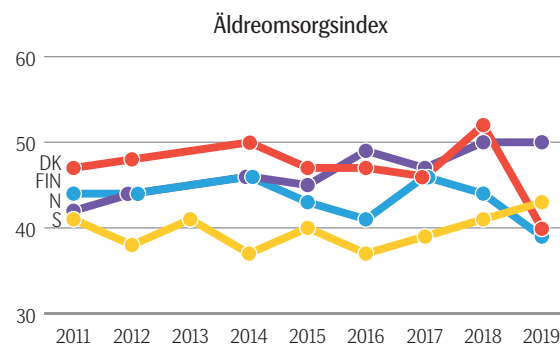
Dansk och finsk äldreomsorg ifrågasatt

Äldreomsorgsindex fångar allmänhetens förtroende för att äldreården "tar hand om mig som gammal".

Äldreomsorgen har sedan mätningarna inleddes 2011 varit det välfärdsområde som rankats lägst i Finland. 2019 faller det finska Äldreomsorgsindexet ytterligare och tydligt till 39 (-5). Under det gångna året har en rad av fall med brister i äldreomsorgen uppmärksammats mycket i Finland. Bland annat har tre privatägda äldreboenden kritiserats för underbemanning efter granskningar och förts över till kommunal drift.

I Danmark faller Äldreomsorgsindex än mer, till 40 (-12). Det tillfälligt högre index som noterades 2018 tycks ha varit en kortvarig nivå. Årets låga resultatet är klart under även tidigare år i mätserien. I den danska debatten inför valet till folketinget som ska genomföras den 5 juni har äldreomsorgen diskuterats. Både regeringspartiet Venstre och det ledande oppositionspartiet Socialdemokraterna går till val med löften om värdigare äldreomsorg med bättre mat och mindre ensamhet.

Norges Äldreomsorgsindex är högst i Norden med 50 (oförändrad). Sveriges Äldreomsorgsindex är med 43 (+2) för första gången i mätserien sedan 2011 inte längre lägst i Norden.

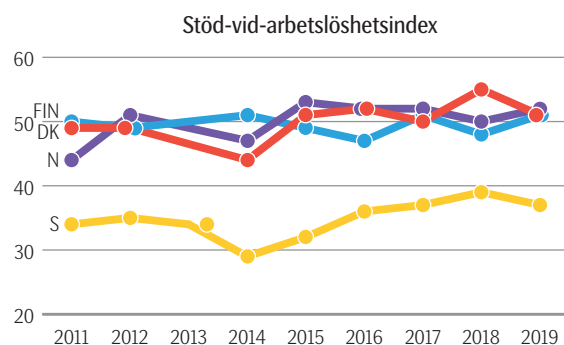
Trendbrott för svenska Arbetsförmedlingen

Stöd-vid-arbetslöshetsindex fångar om man som arbetslös kan känna sig trygg med att få den assistans från Arbetsförmedlingen och andra myndigheter som man behöver för att komma tillbaka i arbetslivet.

Förtroendet i Sverige på detta område vänder nedåt efter fyra år i rad med stigande förtroende, till 37 (-2). Tilltron till den svenska Arbetsförmedlingens tjänster är så låg att detta område har den lägsta noteringen av alla välfärdstjänster i hela Norden. Intervjuerna med allmänheten till Välfärdsbarometern 2019 genomfördes under en period med omfattande debatt om brister i Arbetsförmedlingens effektivitet, behov av ändrade arbetsformer och planerade nedskärningar inom Arbetsförmedlingens kontorsnät.

Gapet mellan Sveriges välfärdsindex och resultaten i övriga Norden är som störst när det gäller just stöd till arbetslösa för att komma tillbaka till arbetslivet. Det väcker frågor om vad det är grannländernas myndigheter gör som renderar högre förtroende – och vad det svenska systemet misslyckas med i nordisk jämförelse.

Förtroendet för arbetsförmedlingen i Norge, 52 (+2), Finland, 51(+3) och Danmark 51(-4) ligger över åren stabilt på en klart högre nivå än i Sverige.

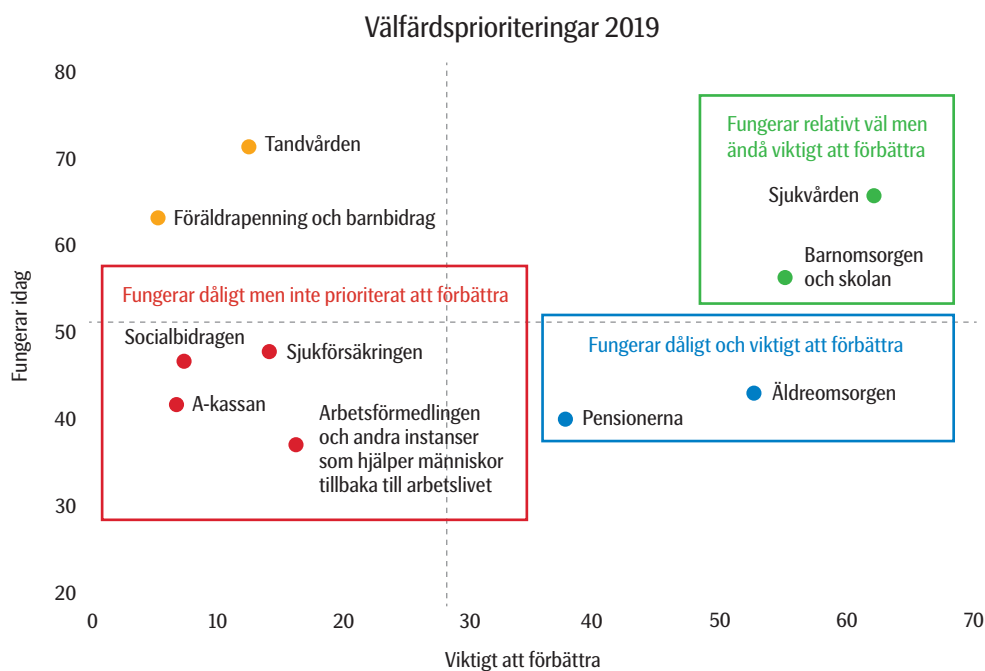
Svenska folkets välfärdskrav

SEB:s Välfärdsbarometer har kartlagt svenska folkets välfärdskrav. Vilka välfärdsområden uppfattas fungera bra respektive dåligt och vilka områden är mest angelägna att förbättra?

Trots att sjukvård samt barnomsorg och skola anses fungera relativt väl, tillhör dessa områden tillsammans med äldreomsorgen och pensionerna (som däremot anses fungera relativt dåligt) de välfärdstjänster som allmänheten tycker är viktigast att förbättra. Därefter följer insatser för att hjälpa människor tillbaka till arbetslivet, sjukförsäkring och tandvård. Förbättringar av övriga välfärdstjänster prioriteras av mindre än tio procent av allmänheten.

I förhållande till 2014 är det nu fler som anser att pensionerna borde förbättras. Något färre efterlyser förbättringar av instanser för att hjälpa människor tillbaka till arbetslivet. Sannolikt återspeglar den lägre prioriteringen av stödet till arbetslösa de senaste årens förbättrade läge på arbetsmarknaden.

Två områden som både anses fungera bra, och där få anger att de är viktiga att förbättra, är tandvården och stödet till föräldrar genom föräldrapenning och barnbidrag.

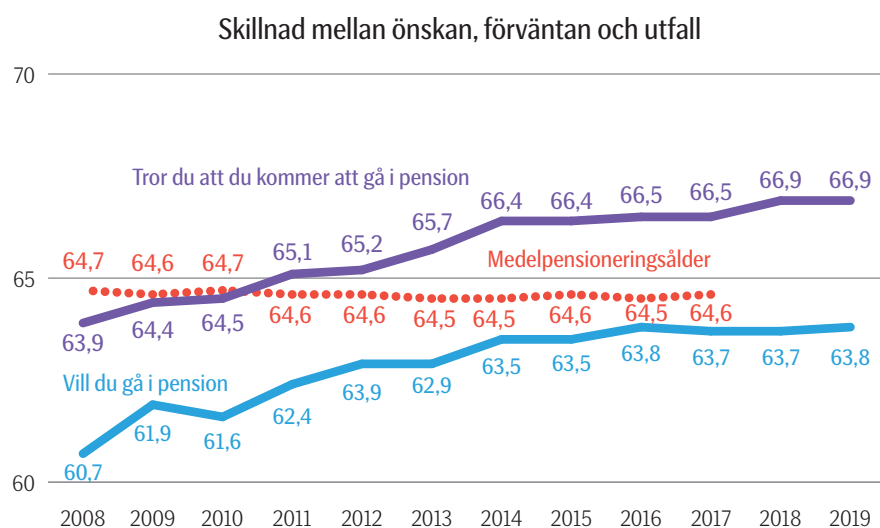
Hur väl fungerar olika välfärdsområden idag? Vilka områden är särskilt viktigt att förbättra?

Pensionsåldern blir högre än önskat

Regeringen och de borgerliga partierna har kommit överens om höjda åldersgränser i pensionssystemet för att förlänga arbetslivet. Sista steget i de överenskomna höjningarna tas om sju år, 2026. Då kommer man inte kunna ta ut allmän pension förrän vid 64 års ålder. De som arbetar idag och som kommer gå i pension det närmaste dryga decenniet vill dock i snitt pensionera sig tidigare än så, vid 63,7 års ålder.

Välfärdsbarometern 2019 konstaterar att svenskarna som befinner sig i arbetsför ålder i genomsnitt vill gå i pension vid 63,8 års ålder. Sedan 2008 har den önskade pensionsåldern ökat med tre år, men de senaste årens utveckling är mer blygsam. Sedan 2014 har den önskade pensionsåldern ökat med endast 0,3 år. Jämfört med föregående mätning tas också 2019 ett litet steg mot högre önskad pensionsålder.

Det är drygt tre års skillnad mellan önskad och förväntad pensionsålder, och glappet har ökat något de senaste åren. Man vill ha ett kortare arbetsliv än vad man tror att det kommer bli. Den förväntade pensionsåldern har ökat med tre år sedan 2008, varav med 0,5 år sedan 2014, till 66,9 år.

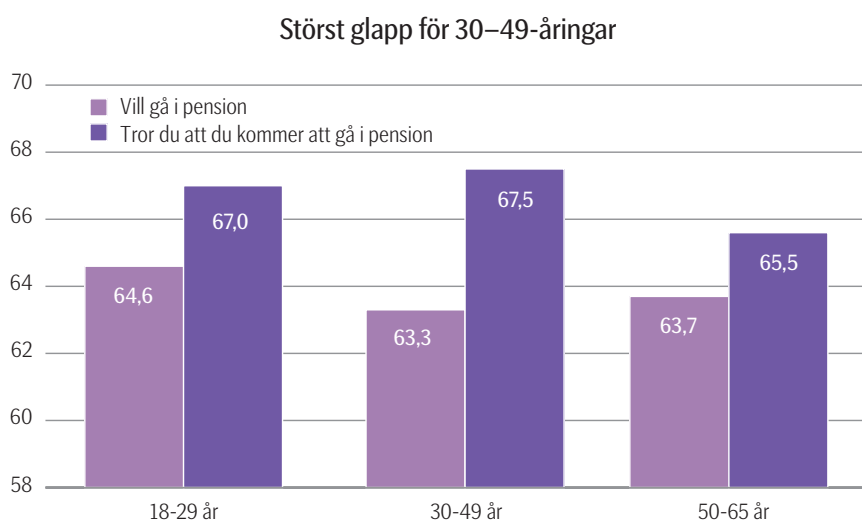

Ungefär vid vilken ålder vill du gå i pension? Vid vilken ålder tror du att du kommer gå i pension? Medelpensioneringsåldern är den genomsnittliga ålder då den allmänna pensionen faktiskt tagits ut respektive år, enligt Pensionsmyndigheten.

Medelålders befarar långt arbetsliv

De som är i åldern då man normalt är etablerad på arbetsmarknaden, men har relativt långt till pension, de mellan 30 och 49 år, har det största glappet mellan önskad och förväntad pensionsålder. Det skiljer hela 4,2 år mellan deras önskade pensionsålder som i snitt är 63,3 år och den ålder då de tror att de kommer gå i pension, i snitt 67,5 år.

För dem som är närmast pensionsåldern, 50–64-åringarna, är gapet mellan önskad och förväntad pensionsålder naturligt nog mindre. Med kortare avstånd till pensionen har önskan och förväntan kalibrerats bättre, till att bara skilja 1,9 år.

Önskemål och förväntningar om pensionsålder skiljer sig mellan åldersgrupperna.

Blir pensionsåldern som förväntat?

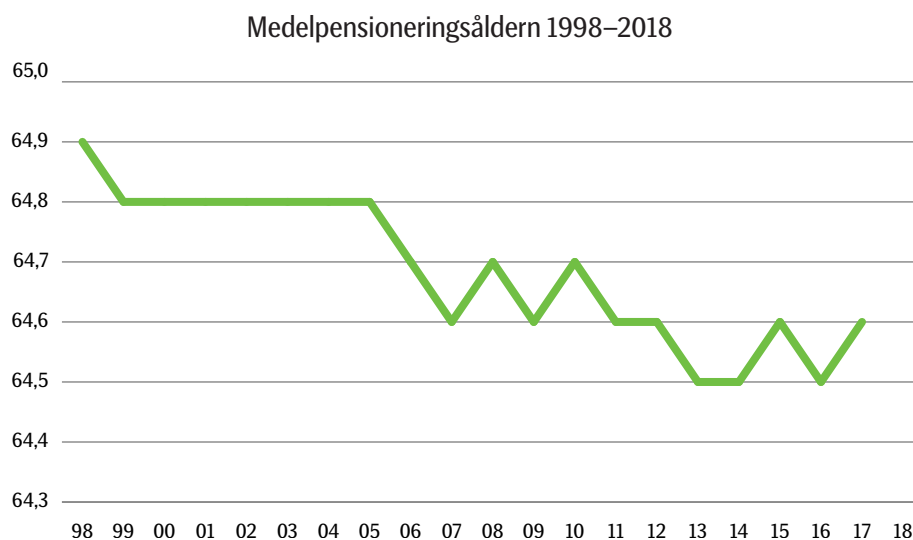
Det är betydande skillnader mellan förväntad pensionsålder i olika åldersgrupper. Det är särskilt de yngre åldersgrupperna som drar upp snittet med förväntningar om att arbeta länge. De som är 18–29 år tror att de kommer arbeta till 67 års ålder i snitt. De som är 30–49 år tror i genomsnitt att de kommer arbeta till 67,5 års ålder.

Att man förväntar sig jobba högt upp i åren är dock inte samma sak som att man i praktiken kan jobba så länge. En yngre person som planerar att arbeta även vid hög ålder kan ändå hamna bland dem som av olika anledningar inte lyckas uppnå ett långt arbetsliv. Omkring hälften av dem som idag går i ålderspension vid 65 år kommer från sjukersättning, sjukskrivning eller arbetslöshet, inte från arbete.

Medelpensioneringsåldern har inte ökat

De önsknings- och förväntningar om pensionsålder som Välfärdsbarometern uppmäter kan jämföras med det faktiska beteendet. Ett av måtten som fångar när människor går i pension i Sverige är "medelålder för första uttag av ålderspension". Enligt Pensionsmyndighetens statistik sker det vid knappt 65 års ålder. Förändringarna i det beteendet är måttliga över tiden. 1998 var medelåldern för första uttag av ålderspension 64,9 år. År 2017 var medelåldern 64,6 år. Utvecklingen har varit en svagt sjunkande medelpensionsålder under det redovisade första decenniet. Från 1998 till 2013 tidigarelades uttaget av ålderspension i snitt med knappt 5 månader. Under det senaste decenniet har medelpensionsåldern fluktuerat måttligt kring 64,6 år.

Samtidigt som snittet varit stabilt de senaste åren har spridningen ökat. En del jobbar allt längre. Men andra börjar ta ut pension tidigare.

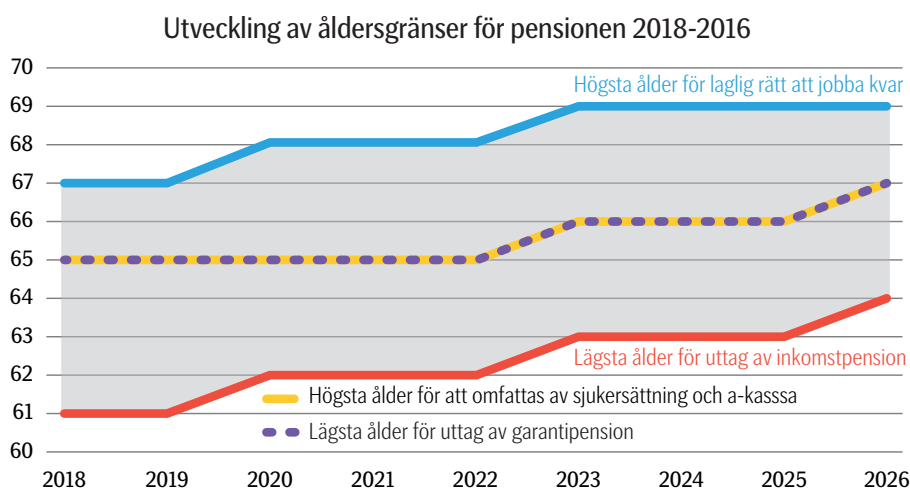

Medelålder för påbörjat uttag av ålderspension. Källa: Pensionsmyndigheten 2013 och 2018.

Utvecklingen av åldersgränser för pensionen 2018–2026

De som kommer gå i pension det kommande dryga decenniet, de som idag är mellan 50 och 64 år, vill i snitt gå i pension vid 63,7 år. Alla kommer emellertid inte få göra det, i alla fall inte om de vill kunna ta ut allmän pension och inte från och med 2026.

Pensionsåldern har inte utvecklats i takt med den stigande medellivslängden. Det sätter press på pensionsnivåerna. Därför har partierna bakom pensionsöverenskommelsen kommit överens om att stegvis höja de olika åldersgränserna som påverkar pensionsåldern. Lägsta ålder för att ta ut allmän pension höjs redan 2020 från 61 till 62 år. Rätten att ha kvar sin anställning (LAS-åldern) höjs samtidigt från 67 till 68 år. År 2026 höjs lägsta ålder för att ta ut allmän pension från 63 till 64 år.

Stegvisa förändringar av åldersgränserna för pensionen 2018–2026.

2020

- Lägsta ålder för att ta ut allmän pension höjs från 61 till 62 år
- Rätten att ha kvar sin anställning (LAS-åldern) höjs från 67 till 68 år

2023

- Lägsta ålder för att ta ut allmän pension höjs från 62 till 63 år
- Lägsta ålder för garantipension höjs till 66 år
- 65-årsgränser i trygghetssystemen höjs till 66 år (exempelvis sjukersättning och a-kassan)
- Rätten att ha kvar sin anställning (LAS-åldern) höjs från 68 till 69 år

2026

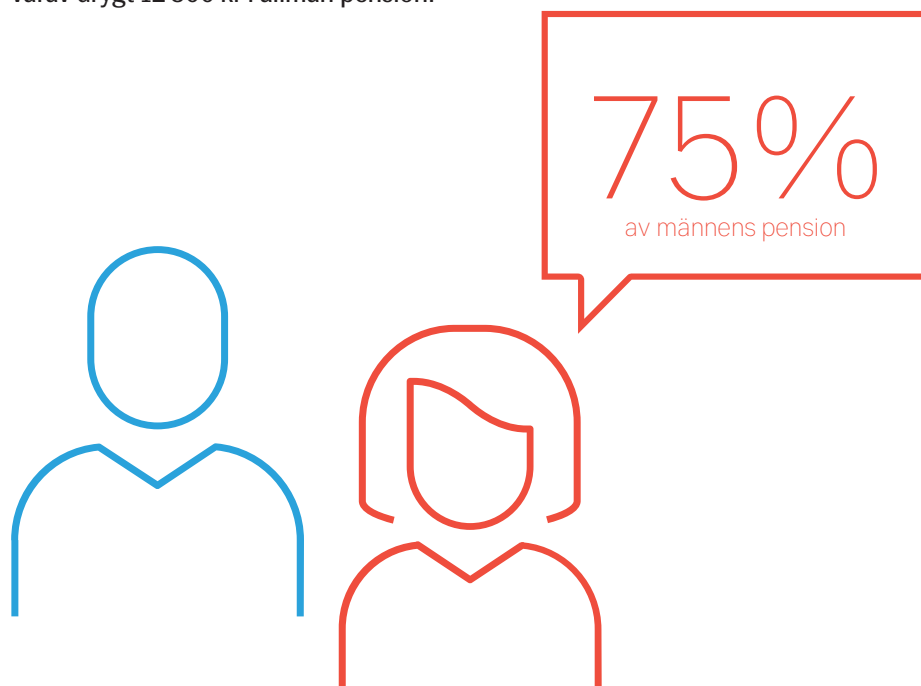
- Lägsta ålder för att ta ut allmän pension höjs från 63 till 64 år
- Ålder för garantipension knyts till en ny riktålder, vilket förväntas innebära en höjning till 67 år. Övriga pensionsrelaterade åldrar och kringliggande system, inklusive LAS-åldern, knyts till riktåldern.

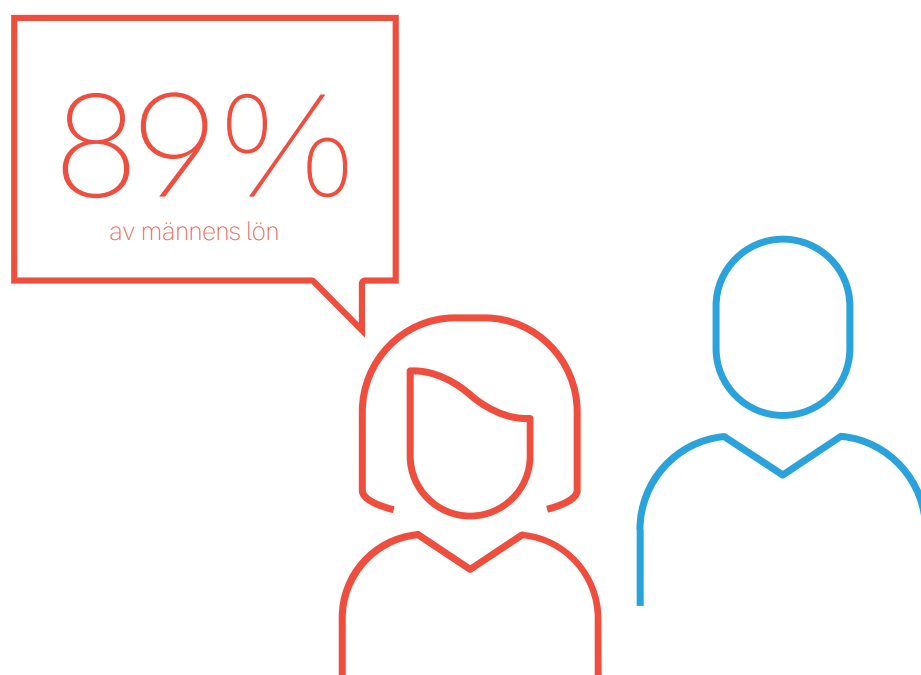

Jämställda pensioner

Bland de yngre pensionärerna, de mellan 65 och 69 år, hade kvinnorna cirka 75 procent av männens pension 2017, enligt statistik som SEB låtit Statistiska Centralbyrån ta fram. Kvinnorna hade i snitt drygt 16 600 kr i total pensionsinkomst, varav knappt 10 400 kr i allmän pension. Männerna hade knappt 22 100 kr, varav drygt 12 300 kr i allmän pension.

Skillnaderna i inkomst mellan de kvinnor och män som idag befinner sig i arbetslivet är mindre. Kvinnor hade i genomsnitt 88,7 procent av mäns lön 2017. Löneskillnaden mellan män och kvinnor är alltså 11,3 procent, enligt Medlingsinstitutet. När hänsyn tas till skillnader i yrke, sektor, utbildning, ålder och arbetstid blir löneskillnaden 4,3 procent.

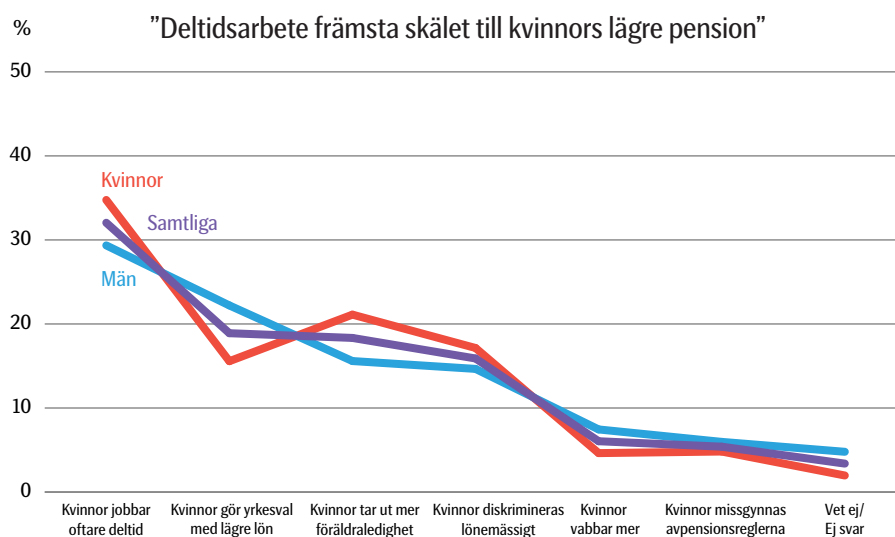

Vad orsakar kvinnors lägre pension?

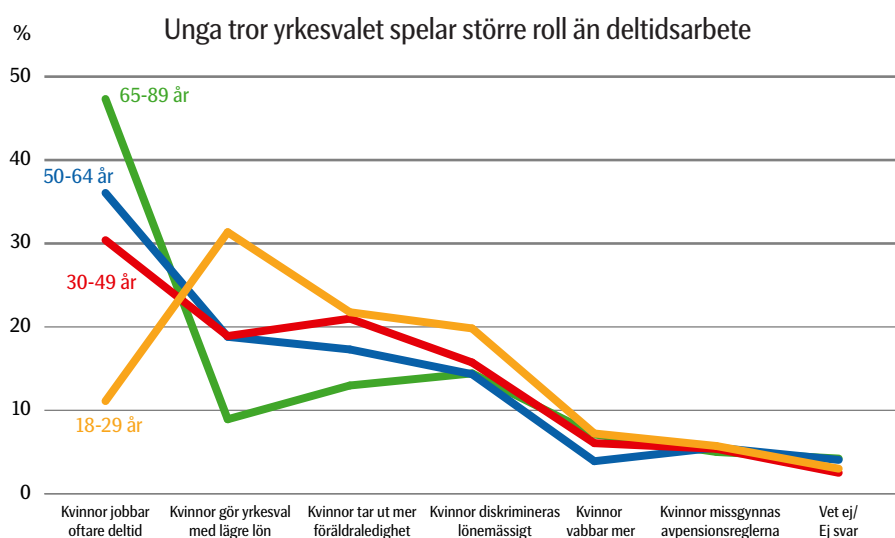
Föräldraförsäkringens påverkan på jämställdheten mellan kvinnor och män har diskuterats i decennier. Systemet har reformerats stegvis med det uttalade syftet att bidra till ökad jämställdhet. 1995 infördes en första så kallad pappamånad i föräldraförsäkringen. Den tredje reserverade månaden i föräldraförsäkringen började gälla den 1 januari 2016.

Trots de reformer som genomförts anser drygt var femte kvinna att kvinnors större uttag av föräldraledighet är det främsta skälet till kvinnors lägre pensioner, enligt SEB:s Valfärdsbarometer. Drygt var sjätte man instämmer i det.

Flest, både kvinnor och män, uppger att deltidsarbete är orsaken till att kvinnor har lägre pensioner än män.

I Sverige har kvinnor i genomsnitt lägre pensioner än män. Vad av följande tror du är det främsta skälet till den skillnaden?

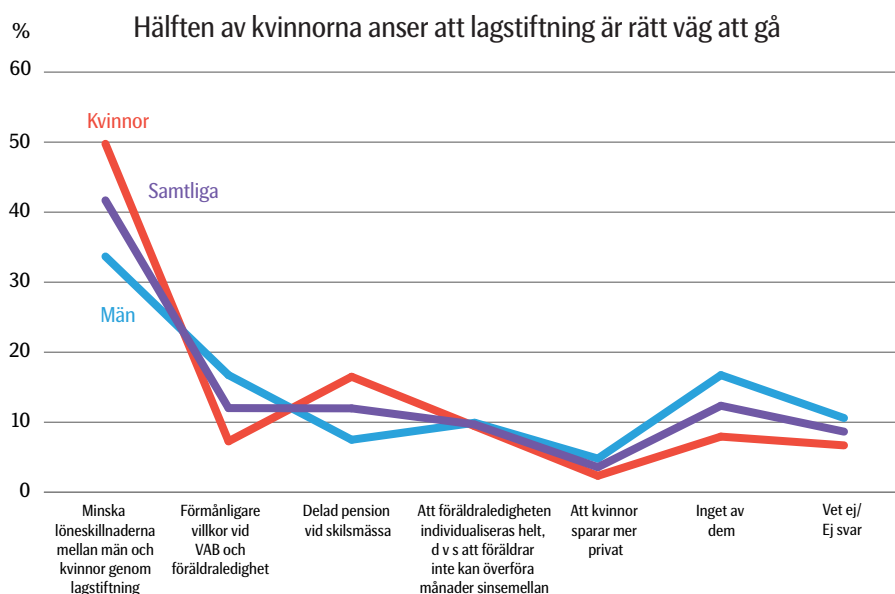
I Sverige har kvinnor i genomsnitt lägre pensioner än män. Vad av följande tror du är det främsta skälet till den skillnaden?

Hur kan pensionskillnaderna minskas?

På frågan om vad som är bästa sättet att minska skillnader i pensionsnivåer mellan kvinnor och män anger drygt fyra av tio lagstiftning som minskar löneskillnaderna. Både män och kvinnor anser det svarsalternativet vara det bästa sättet att minska skillnaderna i pension. Bland kvinnorna är det dock hälften som håller fram minskade löneskillnader som bästa metod, medan en tredjedel av männen gör det-samma.

Var tionde menar att individualiserad föräldraförsäkring är bästa sättet – det alternativet har lika stort stöd bland män som bland kvinnor.

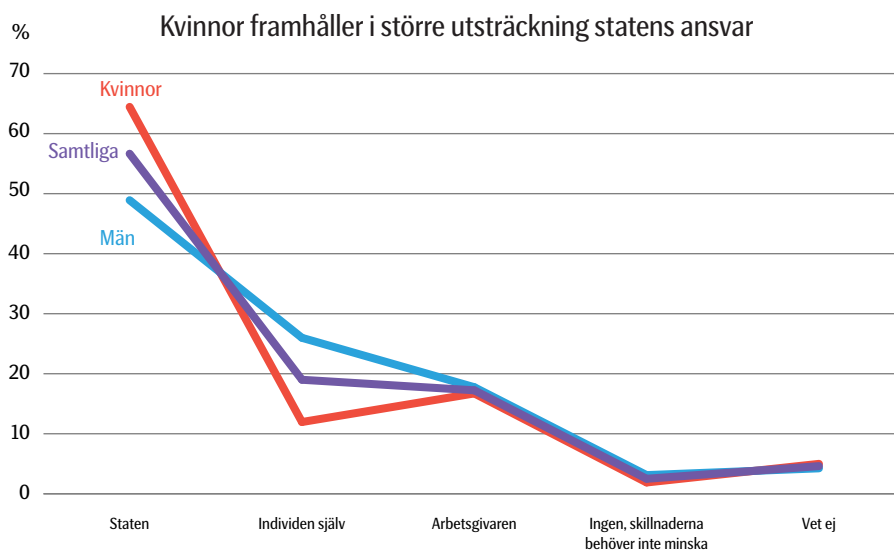
Bland kvinnor är det fler som anser att delad pension vid skilsmässa är bättre. Bland män är det istället fler som tycker att förmånligare villkor vid föräldraledighet och vård av sjukt barn är bättre.

Vad av följande anser du är det bästa sättet att minska skillnader i pensionsnivåer mellan kvinnor och män?

På frågan om vem som har huvudansvaret för att jämna ut pensionerna mellan män och kvinnor svarar nästan sex av tio att det vilar på staten. Knappt var femte menar att huvudansvaret vilar på individen själv och var sjätte tycker att det är arbetsgivaren som har huvudansvaret.

Kvinnor framhåller i högre utsträckning statens ansvar medan männen i högre grad än kvinnorna lyfter individens ansvar.

Vem tycker du har huvudansvaret för att jämna ut pensionerna mellan män och kvinnor?

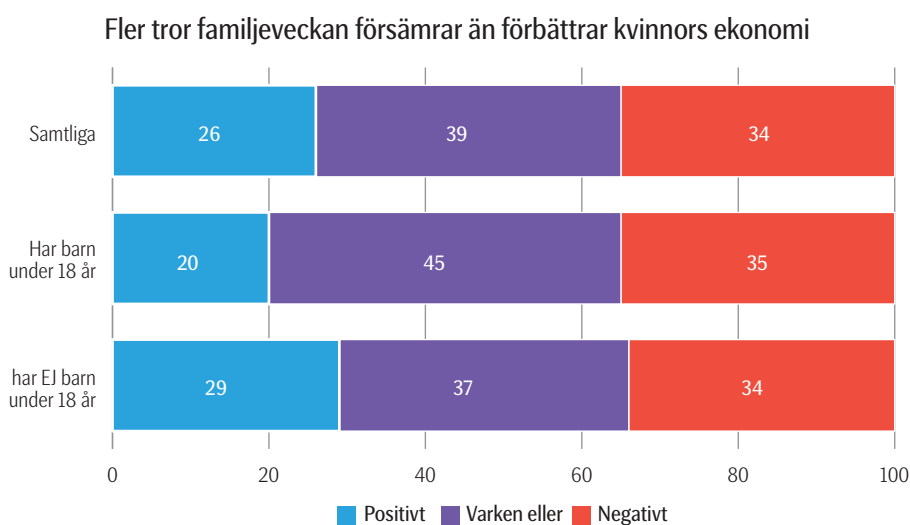

Försvårar familjeveckan jämställdheten?

Enligt regeringsförklaringen som lades fram i januari 2019 ska de första stegen mot en "familjevecka" tas under mandatperioden till och med 2022. Begreppet syftar på förslaget i Socialdemokraternas valmanifest inför riksdagsvalet 2018, där det utlovade en veckas extra betald föräldraledighet årligen för varje förälder med barn mellan 4 och 16 år, att ta ut när barnen är lediga. I den 73-punkts överenskommelse som slöts mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet, enades partierna om att varje förälder får "tre lediga dagar inom ramen för föräldraförsäkringen".

Enligt Valfärdsbarometern tror en tredjedel av den svenska allmänheten att utvidgad föräldraledighet genom familjeveckan kommer att vara negativ för kvinnors ekonomiska situation i relation till männens. En fjärdedel tror att den kommer att ha positiva effekter på den ekonomiska jämställdheten.

Bland dem som har barn under 18 år är det 35 procent som tror det får negativa konsekvenser, att jämföra med 20 procent som tror det får positiva konsekvenser för kvinnornas ekonomiska situation.

Det finns ett politiskt förslag om en så kallad familjevecka, vilket innebär att föräldrar till barn i åldern 4 till 16 år ska ha möjlighet att ta ut tre dagars ledighet per år med föräldrapenning. Tror du det kommer vara positivt eller negativt för kvinnors ekonomiska situation i relation till män?

SEB:s Välfärdsindex

Index (0-100)	Norden	Sverige	Danmark	Finland	Norge
När man behöver gå till tandläkaren kan man känna sig trygg med att ha tillgång till tandvård av hög kvalitet	73	71	75	73	74
Om jag skulle bli sjuk eller skadad känner jag stort förtroende att få vård med hög kvalitet	71	66	73	72	78
Om jag skulle bli sjuk eller skadad känner jag stort förtroende för att få vård inom rimlig tid	66	59	70	71	71
Jag känner mig trygg med att den svenska/danska/finska/norska barnomsorgen och skolan håller hög kvalitet	61	56	59	67	65
Barnföräldrar kan känna sig trygga med att föräldrapenning och barnbidrag ger dem det ekonomiska stöd man behöver	59	63	58	55	55
Alla i S/D/F/N har samma möjligheter att ta del av den svenska/danska/finska/norska välfärden	53	50	57	50	58
Om jag skulle bli sjuk så att jag inte kan arbeta känner jag mig trygg i att sjukförsäkringen ger mig det ekonomiska stöd jag behöver	53	48	56	55	59
Om man hamnar i ekonomisk kris och utan inkomst kan man känna sig trygg med att få försörjningsstöd	51	47	52	59	50
Som arbetslös kan man känna sig trygg med att få det ekonomiska stöd man behöver	48	42	52	51	52
Pensionärer kan känna trygghet att man i S/D/F/N får den nivå av pension som man behöver	47	40	51	48	54
Som arbetslös kan man känna sig trygg med att få den assistans från Arbetsförmedling och andra myndigheter man behöver för att komma tillbaka i arbetslivet	46	37	51	51	52
Jag har ett stort förtroende för att äldrevården tar hand om mig som gammal	43	43	40	39	50
Sammanfattande Välfärdsindex	56	52	58	58	60

Om Välfärdsbarometern

SEB:s Välfärdsbarometern har givits ut årligen sedan 2005. Avsikten är att kartlägga och belysa den svenska allmänhetens kunskaper, attityder och agerande i frågor som rör välfärd i en vid mening. Områden som pensionssparande, socialförsäkringar, ekonomisk beredskap, individuellt ansvar berörs. Sedan 2011 har SEB:s Välfärdsindex, som mäter upplevelsen av välfärdens centrala delar, varit en del av undersökningen. Välfärdsindex kartläggs även i andra nordiska länder.

Den opinionsundersökning som är en del av underlaget till Välfärdsbarometern genomförs per telefon i målgruppen nordisk allmänhet, 18–89 år. Totalt genomfördes 2 500 intervjuer, 1 000 i Sverige samt 500 per land i Norge, Danmark och Finland av Demoskop under perioden 21 februari – 13 mars 2019. Resultatet har vägts med avseende på kön och ålder för att motsvara respektive befolknings verkliga proportioner.

